

Optimalisatie drinkwaterwinning in het Noord-Hollands Duinreservaat

richtlijnen voor het milieueffectrapport

vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

bij besluit van 19 november 2009 nummer 2009-67135

INHOUDSOPGAVE

1	Hoofdpunten van het MER.....	1
2	Achtergrond en besluitvorming.....	2
2.1	Achtergrond, probleemstelling en doel.....	2
2.2	Beleidskader en besluiten.....	2
3	Voorgenomen activiteit en alternatieven.....	3
3.1	Algemeen.....	3
3.2	Alternatieven.....	4
3.3	Meest milieuvriendelijk alternatief.....	4
3.4	Referentie.....	5
4	Bestaande milieusituatie en milieugevolgen.....	5
4.1	Algemeen.....	5
4.2	Hydrologie.....	5
4.3	Natuur.....	6
5	Evaluatieprogramma.....	8
6	Overige aspecten.....	8

Bijlage 1: Projectgegevens

Bijlage 2: Lijst van inspraak

1 Hoofdpunten van het MER

NV PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (hierna PWN) heeft het voornemen de bedrijfsvoering van de productie van drinkwater in het duingebied te optimaliseren. In de huidige situatie is de productie van drinkwater verdeeld over vier verschillende systemen waarvoor afzonderlijke vergunningen krachtens de Grondwaterwet zijn verleend. Voor de beoogde optimalisering en flexibilisering van de bedrijfsvoering wil men komen tot één geïntegreerde vergunning voor het gehele duingebied. Ten behoeve van de besluitvorming over de wijzigingsvergunning in het kader van de Grondwaterwet¹ wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure doorlopen². Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening is Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie') heeft ons op 8 september 2009 een advies gegeven voor het opstellen van deze richtlijnen (rapport nummer 2286-26). Dit advies is bijna integraal overgenomen.

Wij beschouwen de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Onderbouwing van de aangevraagde vergunningruimte in het duingebied op basis van een analyse van de ontwikkeling in de drinkwatervraag in relatie tot de andere niet-duingebonden drinkwaterproductiebedrijven van PWN.
- De mate waarin de verschillende alternatieven bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen zoals geformuleerd voor het Natura-2000-gebied Noord-Hollands Duinreservaat, dan wel deze vertragen.

Daarnaast achten wij het van belang dat het MER een zelfstandig leesbare samenvatting bevat en voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van duidelijke schaal en legenda.

In de volgende hoofdstukken geven wij in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. Wij bouwen in deze richtlijnen voort op de

¹ De Grondwaterwet gat per 22 december 2009 over in de Waterwet.

² Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij deze richtlijnen. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiener.nl onder *adviezen*.

startnotitie. Dat wil zeggen dat in deze richtlijnen niet wordt ingegaan op de punten die naar onze mening in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

2 Achtergrond en besluitvorming

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

De startnotitie bevat een beschrijving van de achtergrond en probleemstelling van de voorgenomen optimalisatie van de waterwinning in het Noord-hollands Duinreservaat. Neem dit over in het MER.

De doelstelling zoals opgenomen in de startnotitie is 'verdere optimalisatie van de bestaande wateractiviteiten in het Noord-Hollands Duinreservaat'. Hierbij worden verschillende doelen genoemd. Er worden diverse maatregelen beschreven die kunnen worden genomen en er gelden tevens voorwaarden waarbinnen de optimalisatie moet plaatsvinden.

Geef in het MER aan wat wordt verstaan onder een optimale waterwinning in het Noord-Hollands Duinreservaat en hoe de verschillende doelstellingen hierbij een rol vervullen. Maak bij de beschrijving van de doelstellingen een onderscheid in:

- bedrijfsmatige doelstellingen;
- doelstellingen met betrekking tot minimalisatie van milieueffecten en/of verbeterdoelstellingen voor natuur;
- doelstellingen met betrekking tot duurzaamheid (grondwater-, grondstoffen- en energiegebruik/beheer).

Geef aan welke natuurdoelen voor het Noord-Hollands Duinreservaat gelden en welke hydrologische doelen hieraan gekoppeld zijn.

Een van de uitgangspunten van deze m.e.r. is het zeker stellen van waterwinning met goede kwaliteit op het niveau van de thans vergunde hoeveelheden.

Onderbouw, op basis van de langetermijnprognose van de drinkwatervraag in Noord-Holland, de behoefte aan vergunning- en **drinkwaterproductiecapaciteit in het duingebied**. Betrek hierbij ook de mogelijkheden van niet duingebonden opties voor drinkwaterproductie, zoals directe zuivering in waterfabrieken, inkoop van derden en grondwaterwinning elders. Houd hierbij rekening met leveringszekerheid van de drinkwatervoorziening en met de gevolgen van klimaatverandering (vooral neerslagoverschot).

2.2 Beleidskader en besluiten

De startnotitie bevat een uitgebreide opsomming van beleidskaders. Ga in het MER

in op de randvoorwaarden die het beleid stelt aan het voornemen. Betrek hierbij voor zover mogelijk ook het (concept) beheerplan voor Natura 2000-gebied 'Noord-hollands Duinreservaat'.

Besteed ook aandacht aan de verdroogde natte natuurgebieden die zijn aangemerkt als TOP-gebieden in het waterplan provincie Noord Holland. Zie ook bijlage 2 van het ontwerp waterplan Noord-Holland 2010-2015.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

PWN beschikt over verschillende systemen voor de productie van drinkwater vanuit het duingebied, deze systemen zijn afzonderlijk vergund. Onderscheiden worden twee infiltratiesystemen oppervlaktewater Kieftenvlak en Castricum, een diepinfiltratiesysteem Watervlak en duinwaterwinning nabij Bergen en Castricum (duinsecundairs). Ieder systeem heeft zijn effecten op de natuur. Vanuit natuuraspecten en bedrijfsvoering is de huidige verdeling over de verschillende systemen niet optimaal. De voorgenomen activiteit betreft een herverdeling van de totale (vergunde) waterproductie over de bestaande wingebieden. Het gaat hier niet om nieuw te realiseren winsystemen.

Tijdens het locatiebezoek van de Commissie (12 augustus '09, Heemskerk) is door de initiatiefnemer toegelicht dat wordt uitgegaan van de totale vergunde capaciteit (51,5 miljoen m³ per jaar). Wanneer blijkt dat de milieueffecten dit toelaten, wordt mogelijk extra capaciteit aangevraagd. Wij merken op dat indien extra capaciteit wordt aangevraagd dit, conform paragraaf 2.1 van deze richtlijnen, onderbouwd moet worden. Daarnaast geldt dat het MER ten grondslag moet kunnen liggen aan het besluit over de vergunning. De capaciteit die in de koepelvergunning wordt aangevraagd moet dus in overeenstemming zijn met de informatie in het MER.

Naast de aspecten die in de startnotitie genoemd worden, dient in de beschrijving van de bestaande situatie, de voorgenomen activiteiten en de effecten aan de orde te komen:

- de geohydrologische opbouw van de ondergrond met watervoerende pakketten en scheidende lagen;
- de ligging van het zoet-brak grensvlak;
- de omvang en diepte van de winning van natuurlijk duinwater en infiltratiewater;
- de omvang van het invloedsgebied, het intrek- en grondwaterbeschermingsgebied;
- beschrijving van de kwetsbaarheid van de winning voor grondwaterverontreiniging;

- de reistijd en kwaliteitsontwikkeling van het onttrokken grondwater;
- milieutechnische aspecten bij behandeling, zuivering en transport. Beschrijf hierbij ook de 'grijze' milieuaspecten;
- het gebied waar en in welke mate ongewenste grondwaterstandverhoging (wateroverlast) optreedt als gevolg van wijziging van de drinkwaterproductie;
- maatregelen die worden getroffen om negatieve omgevingseffecten te minimaliseren.

3.2 Alternatieven

Zoals in de startnotitie is vermeld, kent ieder winsysteem zijn eigen effecten op de natuur en op de omgeving, en heeft ieder systeem een maximale (technische) productiecapaciteit. Wij adviseren de afzonderlijk winsystemen in het duingebied als bouwstenen voor de alternatieven te beschouwen en per systeem de bandbreedte van de milieueffecten kwantitatief inzichtelijk te maken van minimale tot maximale benutting van de capaciteit met eventuele tussenstappen. Deze stappen dienen zo gekozen te worden dat de 'speelruimte' binnen een systeem inzichtelijk wordt.

De alternatieven kunnen vervolgens worden opgebouwd door combinaties van deze bouwstenen waarbij gevarieerd wordt met de capaciteit per systeem maar met eenzelfde totale aangevraagde vergunningscapaciteit als uitgangspunt. De alternatieven moeten voldoende onderscheidend zijn, bijvoorbeeld door bepaalde winsystemen minimaal of juist maximaal te benutten.

Beschrijf de methode die wordt gevolgd om van de combinaties en mogelijke maatregelen tot een beperkt aantal alternatieven te komen die na onderlinge vergelijking tot de gezochte maatregelen voor een optimale waterwinning leiden.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Besteed bij de ontwikkeling van het mma vooral aandacht aan:

- maximalisatie van de natuurwinst;
- de duurzaamheid en robuustheid van het geïntegreerde winsysteem over de gehele keten, inclusief energieverbruik voor het onttrekken van water, vrijkomen van reststoffen (zoals slib), materiaalgebruik en gebruik van hulpstoffen.

3.4 Referentie

Gezien het verschil tussen de huidige productie (44 miljoen m³ per jaar) en de totaal vergunde capaciteit (totaal 51,5 miljoen m³ per jaar) moeten beide situaties, inclusief de te verwachte milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling(en), als referentiesituaties uitgewerkt worden. Onder 'autonome ontwikkeling' wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd, zoals reeds vastgestelde andere antiverdrogingsmaatregelen³.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Bij de bepaling van het studiegebied moet worden uitgegaan van de (maximale) reikwijdte van effecten. Deze omvang kan per milieuthema verschillen. De milieugevolgen dienen zo veel mogelijk gekwantificeerd te worden. Gezien de onbepaalde duur van het voornemen moet bij de beschrijving van de effecten ook de termijn waarop deze optreden in de beschrijving worden meegenomen.

Het MER biedt ruimte voor de beschrijving van zowel negatieve milieueffecten als een positieve bijdrage van het voornemen.

4.2 Hydrologie

Beschrijf in het MER de hydrologische modellen die worden gebruikt en hoe deze zijn gekalibreerd. Geef een toelichting op de resterende onzekerheden en onnauwkeurigheden. Geef een volledig en systematisch overzicht van hoe de modelinvoer voor elk alternatief verschilt van het gekalibreerde model.

Stel de hydrologische effecten van de alternatieven kwantitatief vast. Het betreft de veranderingen in freatische grondwaterstand, stijghoogten in diepere pakketten en de veranderingen in kwel, infiltratie en reistijd. Beschrijf ook de eventuele veranderingen in grondwaterkwaliteit.

Stel waterbalansen op waaruit ondermeer blijkt welk deel van het kunstmatig geïnfiltreerde water wordt opgepompt, welk deel van het opgepompte water uit de infiltratiepanden afkomstig is en welk deel uit natuurlijk duinwater.

Maak duidelijk tot op welke afstand effecten op het grond- en

³ Bijvoorbeeld afplaggen natte duinvalleien, waterconservering binnenduintrand of omvorming bosopstanden.

oppervlaktewatersysteem zullen optreden.

Geef aan in hoeverre de modeluitkomsten gevoelig zijn voor wijzigingen in de aannames van de gebruikte modellen.

Beschrijf van de primaire hydrologische effecten de doorwerking op natuur (zie ook § 4.3 van deze richtlijnen) en op andere functies buiten het plangebied (zoals landbouw en bebouwing). Als mitigerende maatregelen worden getroffen om wateroverlast of verdroging in het studiegebied te voorkomen, beschrijf dan de effecten van die maatregelen kwantitatief⁴.

4.3 Natuur

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben op de natuur. Geef aan welke kenmerkende natuurwaarden aanwezig zijn binnen het studiegebied en ga in op de autonome ontwikkelingen en de effecten van het voornemen. Het is belangrijk onderscheid te maken tussen effecten op bestaande natuur en op natuur die men met beheer- en inrichtingsmaatregelen beoogt te ontwikkelen. Betrek daarbij duidelijk kwantiteit en kwaliteit van het (grond)water op natuur.

Geef aan welke kenmerkende habitats en soorten in de huidige situatie aanwezig zijn in het studiegebied en wat de autonome ontwikkeling van de natuur is. Ga daarna in op de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen maatregelen op de in het plangebied aanwezige natuurwaarden. Geef aan voor welke natuurwaarden gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen⁵ is en wat deze gevolgen voor de betreffende habitats en soorten zijn. Beschrijf in hoeverre meegekoppeld wordt met de ontwikkelingsdoelen en verbeteropgaven voor Natura 2000.

Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken, voorkomen of juist een bijdrage leveren aan de te behalen natuurdoelen (ook voor de uitvoeringsfase: periode, locatie), en compenserende maatregelen bij eventueel lokaal verlies.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden,

⁴ In zienswijze nummer 1 wordt aandacht gevraagd voor mogelijk grondwateroverlast in het stedelijk gebied van de gemeente Heemskerk.

⁵ Zoals door verandering van de waterkwaliteit (door verandering van de waterhuishouding).

zoals Natura 2000-gebieden en de ecologische hoofdstructuur (EHS)⁶. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan.

Natura 2000-gebied

De wijziging van de wateractiviteiten dient mede een bijdrage te leveren aan het Natura 2000-gebied 'Noordhollands Duinreservaat'. Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op dit gebied, geef hiertoe voor Natura 2000-gebied 'Noordhollands Duinreservaat':

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de landelijke staat van instandhouding en de huidige relatieve betekenis van dit gebied voor de verschillende soorten en habitats;
- **voor zover mogelijk**: de voorgenomen maatregelen in het (concept)beheerplan Natura 2000 Noord-hollands Duinreservaat.

Onderzoek of er gevolgen voor het Natura 2000-gebied zijn. Van belang is hierbij dat inzicht wordt verstrekt in de oppervlakte van het gebied waar sprake is van vernatting of verdroging en wat de huidige (en beoogde) natuurkwaliteiten **daarvan zijn. Maak eventuele natuurwinst aannemelijk, zowel kwantitatief als kwalitatief.**

Als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied, geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied⁷. Deze passende beoordeling kan in het besluit-MER worden opgenomen.

Ecologische Hoofdstructuur

Het Noordhollands Duinreservaat maakt tevens onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Geef aan of de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden' van het EHS-gebied worden aangetast en of het voornemen past binnen

⁶ Let op: naast Natura 2000 en de EHS gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art 10 Natuurbeschermingswet 1998), beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet), gebieden die vanwege internationale verdragen daartoe zijn aangewezen (art. 27 Natuurbeschermingswet 1998) en Aardkundige Monumenten (Provinciale Milieu Verordening hoofdstuk 11) Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

⁷ Art. 19f Natuurbeschermingswet 1998.

het toetsingskader voor dit EHS-gebied⁸.

Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

5 Evaluatieprogramma

Vanwege de lange duur van de voorgenomen activiteit dient de initiatiefnemer ten behoeve van de evaluatie een langdurig programma voor monitoring op te zetten en de uitvoering daarvan te garanderen. Bij voorkeur past deze monitoring in en sluit deze aan bij meetreeksen in bij PWN bestaande monitoringprogramma's. Daarmee kunnen veranderingen mogelijk sneller worden geduid en de effectiviteit van maatregelen beter beoordeeld. Essentiële onderdelen hiervan zijn het monitoren van:

- grondwaterstand en stijghoogte in het studiegebied;
- de verhouding tussen geïnfiltrerd en onttrokken water (infiltratierendement);
- waterkwaliteit in het studiegebied;
- de toestand van de doelsoorten en Rode Lijstsoorten van natte natuur, maar vooral van de natte en grondwaterafhankelijke Natura 2000-habitattypen en -soorten in het studiegebied van het Noord-Hollands Duinreservaat.

Indien de monitoringgegevens daartoe aanleiding geven, dienen eventuele effecten gemitigeerd te worden, dan wel de verdeling van de totale productie-capaciteit over de verschillende winsystemen gewijzigd. Bij de evaluatie van de monitoringgegevens dient vanzelfsprekend niet alleen de voorgenomen activiteit beschouwd te worden, maar ook andere activiteiten die de te monitoren parameters kunnen beïnvloeden.

6 Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' kan volstaan worden met het voldoen aan de wettelijke voorschriften.

⁸ Het toetsingskader zoals beschreven in de Nota Ruimte, Spelregels EHS en/of provinciale uitwerkingen daarvan.

BIJLAGE 1:

Projectgegevens richtlijnenfase besluit-m.e.r.

Initiatiefnemer: PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten provincie Noord-Holland

Besluit: wijzigingsvergunning in het kader van de grondwaterwet

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C15.1

Activiteit: infiltratie en terugwinning van drinkwater en winning van natuurlijk duinwater

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in nieuwsblad de Kennemer: 24 juni 2009

ter inzage legging startnotitie: 26 juni 2009 tot en met 6 augustus 2009

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 19 juni 2009

richtlijnenadvies uitgebracht: 8 september 2009

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. J.H.A. Driessen

dr. C.J. Hemker

drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

ing. P.A. Slim

drs. F.H. van der Wind (werkgroepsecretaris)

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Gemeente Heemskerk, Heemskerk